

Temanotat

**Tsjetsjenia: Ekteskapsinngåelse,
skilsmisse og barnefordeling**

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

Informasjonen som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

© Landinfo 2014

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

SUMMARY

Registered marriage is the only legal cohabitation in the Russian Federation. A marriage has to be registered at the Bureau of Acts of Civil Status (ZAGS) to be legal. Many marriages in Chechnya are not registered with ZAGS and the marriage ceremony is performed by a local imam. Due to the importance of family values, divorce is not very common in Chechnya. Women in general fear divorce due to the fact that children traditionally stay with the father and his family after a divorce. Children rarely stay full time with the mother. Some women bring cases of visitation rights to court to be able to spend time with their children. Even though some women win the case, the decision will often tend to be ignored.

SAMMENDRAG

Ekteskap er den eneste juridiske samlivsformen i Russland. Ekteskap må registreres hos folkeregisteret (ZAGS) for å være gyldig. Mange ekteskap i Tsjetsjenia er imidlertid ikke registrert hos ZAGS, men er kun inngått hos en lokal imam. Skilsmisse i Tsjetsjenia er ikke særlig utbredt. Mange kvinner ønsker å unngå skilsmisse fordi de vet at barna, etter tradisjonen, blir boende hos barnefaren og hans nærmeste slektninger. En del kvinner bringer saker om samværsrett inn for rettsapparatet, og noen få får medhold i retten. Til tross for at noen vinner fram i retten er det en tendens til at beslutningen ikke iverksettes.

INNHold

1. Innledning	5
2. Ekteskapsinngåelse	5
2.1 Aldersgrense	5
2.2 Registrert ekteskap	6
2.3 Muslimsk ekteskap	6
2.4 Bosted etter ekteskap	7
2.5 Tvangsekteskap	7
2.6 Polygami	8
2.7 Brudarov	8
3. Skilsmisse	9
4. Barnefordeling etter skilsmisse og død	10
5. Barnehjem	11
6. Referanser	13

1. INNLEDNING

Notatet omhandler regler for ekteskapsinngåelse i Tsjetsjenia og belyser forskjellene mellom registrerte og uregistrerte ekteskap. Notatet tar også kort for seg tvangsekteskap og polygami. Polygami har blitt vanligere i Tsjetsjenia etter at Ramzan Kadyrov ble president i 2007. Styrking av tsjetsjenske verdier under Kadyrovs styre, gjennom adat¹ og delvis gjennom islam, har påvirket kvinners situasjon.

Notatet tar videre for seg regler for skilsmisse og barnefordeling. Barnefordeling er et komplisert tema i det tsjetsjenske samfunnet. Mange kvinner vegrer seg for å ta ut skilsmisse fordi de vet at de stiller svakt i spørsmålet om samværsrett etter skilsmissen. Det skal mye til for en tsjetsjensk kvinne å få samværsrett med barna hvis hun har initiert en skilsmisse.

Barnefordeling etter ektemannens død stiller seg noe annerledes. I slike situasjoner skjer det at barna blir værende hos moren i stedet for hos barnefarens familie, selv om hovedregelen er at barna blir boende hos farens familie.

Notatet baserer seg delvis på skriftlig kildemateriale fra blant annet menneskerettighetsorganisasjoner og andre kilder. Mye av informasjonen er også innhentet gjennom flere informasjonsinnhentingsreiser til Nord-Kaukasus og Moskva.

Notatet omhandler forholdene i Tsjetsjenia, men mange av de forholdene som beskrives er også gjeldende for Ingusjetia.

Notatet bør sees i sammenheng med Landinfos notat *Kvinner i Tsjetsjenia* (Landinfo 2014).

2. EKTESKAPSINNGÅELSE

2.1 ALDERSGRENSE

Aldersgrensen for inngåelse av ekteskap i Tsjetsjenia, som i Russland for øvrig, er 18 år. Personer som har fylt 16 år, kan inngå ekteskap dersom det er gode grunner for å gjøre det og lokale myndigheter gir tillatelse. I helt spesielle tilfeller kan de lokale myndighetene i Tsjetsjenia gi tillatelse til inngåelse av ekteskap for personer som har fylt 14 år. I det siste tilfellet vil myndighetene som regel kreve samtykke fra foreldrene. Eksempler på slike spesielle tilfeller kan være at jenta er gravid (Landinfo 2008).

Ifølge Kaliszewska (2010) er det relativt vanlig at jenter i Tsjetsjenia gifter seg i 15–16 års alder. Ifølge en representant for en NGO (b) i Moskva (møte, oktober 2012) skjer det også at jenter i Nord-Kaukasus blir giftet bort i en alder av 13-14 år.

¹ Adat er en type sedvanrett, detaljerte levereregler for sosiale vaner og skikker. Adat har oppstått i Tsjetsjenia i fravær av en statlig makt i form av et fungerende lovverk. Av ulike grunner fikk ikke religion et solid fotfeste i Tsjetsjenia og adat har derfor vært benyttet som et rammeverk for gjensidige relasjoner innad i samfunnet (Souleimanov 2003).

Økonomiske forhold spiller gjerne inn siden det er brudgommens familie som må betale medgift til brudens familie (kilde i Nord-Kaukasus, e-post februar 2014). Den gjennomsnittlige alderen for giftermål for jenter fra Nord-Kaukasus er imidlertid 19–20 år. Jenter som er eldre enn 25 år blir utsatt for giftepress fra familien. Giftermål mellom søskenbarn og tremenninger er vanlig i Dagestan, men ikke i Tsjetsjenia og Ingusjetia. Der er ekteskap mellom slektninger ikke vel ansett (Kaliszewska 2010). Ifølge en representant fra Memorial i Nord-Kaukasus var ekteskap mellom søskenbarn ikke så uvanlig på landsbygda i Tsjetsjenia på 80-tallet. En del av de som praktiserte dette flyttet til de større byene eller til flyktningeleirer andre steder under de to Tsjetsjenia-krigene, og slike ekteskap ble mindre vanlig som følge av folks økte mobilitet. Ekteskap mellom tremenninger kan skje, men er heller ikke vanlig i Tsjetsjenia.

I Ingusjetia er ekteskap mellom søskenbarn svært sjelden. Ett unntak er imidlertid innenfor den islamske retningen/brorskapet Batal Khadzji, som sammenlignet med andre islamske retninger utgjør 7–10 % av innbyggerne i republikken. Disse gifter seg bare med personer innenfor samme brorskap. Andre islamske brorskap i Ingusjetia praktiserer ikke dette (Memorial i Nord-Kaukasus, e-post august 2013).

2.2 REGISTRERT EKTESKAP

Ekteskap er den eneste juridiske samlivsformen i Russland og er regulert ved lov. Samboerskap eksisterer i praksis og er jevnt over akseptert, men har ingen betydning juridisk sett (diplomatkilde, e-post august 2008). Inngåelse av ekteskap skjer ved registrering hos ZAGS (Bureau of Acts of Civil Status/Folkeregisteret). ZAGS er et statlig organ for registrering av sivilstand, og registrerer også blant annet fødsel, dødsfall og adopsjon (Landinfo 2008).

For å gifte seg krever ZAGS at det legges frem gyldig innenrikspass, eventuell skilsmisseattest, utfylt søknad og at det betales en egen ekteskapsavgift. For å inngå ekteskap må partene også legge fram en helseattest hvor det fremgår at de ikke har tuberkulose eller hiv/aids. Krav om en slik helseattest ble innført i Tsjetsjenia 25. desember 2010 (Ibragimov 2010). Dette kravet er ikke hjemlet i russisk lov, men er en såkalt lokal forordning i Tsjetsjenia. En medisinsk test koster 1800 RUB og pengene må betales før testen tas. 800 RUB er laveste trygdesats for de som ikke har jobb og mange har derfor ikke råd til en slik helsetest (internasjonal humanitær organisasjon, møte i Groznyj november 2011; Vachagaev, møte i Oslo mars 2013).

2.3 MUSLIMSK EKTESKAP

I Tsjetsjenia er det svært vanlig å gifte seg på muslimsk vis, dvs. å bli viet av en imam. Det er ikke sosialt akseptert å leve sammen uten først å være viet av en imam. Et slikt ekteskap er ikke gyldig etter russisk lov siden det ikke er inngått hos statlig vigselmann, og heller ikke blitt registrert hos folkeregisteret, ZAGS.

Det er mange ekteskap i Nord-Kaukasus som ikke er registrert hos ZAGS. Det å registrere ekteskapet hos ZAGS blir ofte sett på som en brysom affære og gjør også at skilsmisse blir mer problematisk (Kaliszewska 2010). Særlig på den tsjetsjenske landsbygda er det vanlig ikke å registrere ekteskap. For å bli formelt gift må partene gå til et statlig vigselkontor i tillegg til at de blir viet av en imam. Mange velger å få ekteskapet registrert hos ZAGS først hvis de av praktiske grunner har behov for det (NGO (a) i Moskva, møte oktober 2012). Ifølge en representant for Memorial i Nord-

Kaukasus blir 90 % av offisielle ekteskap i Nord-Kaukasus registrert i forbindelse med at det første barnet i familien blir født (e-post, august 2013).

Det er ifølge en internasjonal menneskerettighetsorganisasjon i Moskva mulig å få ekteskapet registrert etter å ha blitt viet av en imam, selv om kun den ene parten går til ZAGS for å få ekteskapet registrert. En slik handling vil koste 200–500 USD, avhengig av forholdene i den enkelte sak (e-post, februar 2007).

En representant for en internasjonal organisasjon i Nord-Kaukasus opplyser at en imam kan vie et par selv om brudgommen ikke er tilstede. Ifølge sharialovgivning må kvinnen være til stede ved ekteskapsinngåelse (e-post, mai 2009).

Ifølge adat bør en etnisk tsjetsjensk kvinne gifte seg med en etnisk tsjetsjensk mann som er muslim. Ekteskap mellom en etnisk tsjetsjensk kvinne og en etnisk ingusjisk mann er ikke helt uvanlig, da begge er muslimer og etnisk sett står hverandre svært nær. Ekteskap mellom en etnisk tsjetsjensk kvinne og en etnisk russer er i dag høyst uvanlig og blir fordømt av omgivelsene. En etnisk tsjetsjensk mann står noe friere til å gifte seg med en ikke-muslim. Her betyr religionen mindre, men kvinnen kan ikke være ateist. Men også etnisk tsjetsjenske menn holder seg stort sett til “sine egne” (Landinfo 2008).²

2.4 BOSTED ETTER EKTESKAP

Unge gifte par bor vanligvis ikke for seg selv, spesielt ikke de som bor på landsbygda. Vanligvis flytter paret inn hos ektemannens foreldre, i det minste for en periode inntil de får seg et eget bosted. Den yngste sønnen i familien blir vanligvis boende hos sine foreldre sammen med ektefellen, mens eldre brødre flytter ut etter hvert som de får seg sitt eget bosted. Unge gifte kvinner påtar seg en rekke forpliktelser ved inngåelse av ekteskap, både overfor ektemannen og ikke minst overfor hans familie. Den unge nygifte kvinnen blir pålagt mye arbeid i familien og må følge svigermors ordre (Kaliszewska 2011).

2.5 TVANGSEKTESKAP

Det er glidende overgang mellom tvangsekteskap og arrangert ekteskap. Vanligvis blir familiene enige om inngåelse av ekteskap, og de to unge er mer eller mindre involvert. Gradene av tvang varierer. Der det dreier seg om tvang er det ofte brudens familie som står bak. Det kan også være tilfeller der det er ektemannens foreldre og hans familie som står bak utvelgelsen av fremtidig ektefelle. Rene tvangsekteskap forekommer hyppigere blant de med lavere utdanning, men forekommer både i byene og på landsbygda. Mange fra landsbygda har flyttet inn til Groznyj den senere tid og Groznyjs befolkningssammensetning har endret seg. Mange av de urbane velutdannede forlot Groznyj for flere år siden (internasjonal organisasjon i Nord-Kaukasus, e-post februar 2009). Ifølge Svetlana Ganushkina fra Civic Assistance har det blitt langt flere tvangsekteskap i Nord-Kaukasus etter at Sovjetunionen ble oppløst. Hun forklarer situasjonen med at menn ønsker å ha kontroll over kvinnene/døtrene. Generelt utøver menn mer tvang overfor kvinner nå enn tidligere (møte i Moskva, oktober 2012).

² Om bryllupsritualer, se Landinfo 2008.

2.6 POLYGAMI

Ifølge Iwona Kaliszewska (2010, s. 102) er polygami ikke et veldig gammelt fenomen i Tsjetsjenia. Kaliszewska viser til at polygami ble utbredt først med deportasjonen av det tsjetsjenske og ingusjiske folk til Sentral-Asia under Stalin-perioden i 1944. Det ble sagt at mennene ble oppfordret til å gifte seg med så mange kvinner som mulig slik at nasjonen kunne overleve.

Opprinnelig var polygami forbeholdt velstående menn som hadde råd til å forsørge flere ektefeller. Mange menn fra Nord-Kaukasus har en ektefelle på hjemstedet og en annen på det stedet han jobber, som ofte er i en annen del av Russland. Ifølge Kaliszewska vet disse kvinnene vanligvis ikke om hverandre. Det å være utro for en mann er imidlertid generelt godtatt av samfunnet i Nord-Kaukasus, til og med av kvinnene.

Ifølge Human Rights Watch (telefonintervju, februar 2009; møte i Moskva, november 2011) er polygami sosialt akseptert i Tsjetsjenia. Ramzan Kadyrov oppfordrer den tsjetsjenske befolkningen til å praktisere polygami. Det er langt færre menn enn kvinner i befolkningen, og Kadyrov hevder at polygami løser dette problemet. Kadyrov mener at menn kan ha opptil fire ektefeller. Kadyrov oppfordrer særlig politi- og sikkerhetsstyrkene til å ha flere ektefeller. Polygami praktiseres i byene, så vel som på landsbygda. De som har posisjonen "second wife" er ifølge Human Rights Watch (møte i Moskva, november 2011) i en svært sårbar situasjon. Blir de kastet ut av ekteskapet, står de helt uten rettigheter. De har ingen rettigheter ved eiendomsfordeling og blir ofte stående på bar bakke.

Kvinner i Tsjetsjenia er generelt ikke for polygami (Kaliszewska 2010), men polygami gir muligheter til kvinner som ellers ville hatt færre muligheter til å bli gift, så holdningene er noe blandet. Dette er kvinner som er enker, kvinner som har blitt forlatt av ektefellen, kvinner med barn eller kvinner som er over 35 år. Det å ha en ektemann blir sett på som svært betydningsfullt i Nord-Kaukasus.

2.7 BRUDEROV

Brudero er en gammel skikk som har vært praktisert i Ingusjetia og i Tsjetsjenia og som fortsatt delvis praktiseres, men i mindre grad enn tidligere. Brudero er en del av adat, ikke en del av sharia (Kaliszewska 2010).

Brudero arrangeres på ulikt vis, men det tradisjonelle er at den vordende brudgommen kidnapper kvinnen. Etter at kvinnen har blitt kidnappet har hun få muligheter til å slippe unna og må gifte seg, ofte mot sin vilje.

Brudero er ikke omtalt i straffeloven, men forholdet er straffbart etter artikkel 126 i russisk straffelov som omhandler kidnapping (Criminal Code 1996). Det er svært få som har blitt straffet for brudero i Nord-Kaukasus. Kilder Landinfo har snakket med har ikke kunnet gi konkrete eksempler på personer som har blitt straffet.

Se mer informasjon om brudero i Landinfos temanotat *Kvinner i Tsjetsjenia* (Landinfo 2014).

3. SKILSMISSE

Kaliszewska (2010) viser til at det ikke eksisterer statistiske data over skilsmisser i Nord-Kaukasus, siden mange av ekteskapene ikke er registrert hos folkeregisteret, ZAGS.

De data som imidlertid finnes, viser at skilsmisseprosenten i Tsjetsjenia er svært lav sammenlignet med øvrige Russland. I 2012 ble det inngått 8868 registrerte ekteskap i Tsjetsjenia. Samme år ble det registrert 1184 skilsmisser. Pr. 1000 innbyggere inngås det 6,8 ekteskap og skilsmisseraten er 0,9 (GKS 2013). Dette er langt lavere enn tallene for Russland sett under ett. Der er skilsmisseprosenten over 50 %.

De som har registrert ekteskapet hos ZAGS må også få skilsmissen registrert hos ZAGS for at ekteskapet skal være juridisk oppløst. Hvis en kvinne gifter seg på nytt hos en imam vil det imidlertid ikke ha betydning om kvinnen har blitt juridisk skilt eller ikke. Det viktigste for en imam er at skilsmissen har blitt foretatt på islamsk vis og at normene har blitt fulgt. En kvinne kan for eksempel ikke gifte seg på nytt før det har gått 90 dager etter skilsmisedagen, og i disse 90 dagene skal hun bo hos sine foreldre. Imamen kan registrere kvinnens nye ekteskap hvis hennes forrige ekteskap ble opphevet etter sharia (Memorial, e-post august 2013).

De som skiller seg i Tsjetsjenia gjør det vanligvis i løpet av første ekteskapsår (Kaliszewska 2010).

Generell oppfatning er at det lave skilsmissetallet skyldes viktigheten av det tradisjonelle familiemønsteret i det tsjetsjenske samfunnet. Tilsvarende familieverdier finnes i Ingusjetia og i Dagestan. Ved samlivsbrudd og skilsmisse er kvinnen heldig hvis hun har noen som kan beskytte henne. Det er ofte kvinnens far eller bror som må be om skilsmisse for kvinnen. I slike situasjoner kan fiendskap lett oppstå mellom familier (diplomatkilde 2012).

Ifølge kilder Landinfo har snakket med tidligere og under siste reise til Moskva i oktober 2013, vegrer mange kvinner seg for å skille seg pga. redselen for å miste kontakten med barna sine (tsjetsjensk advokat, møte i Moskva oktober 2013). Se kapittel 4 om barnefordeling etter skilsmisse og død.

En representant for en internasjonal organisasjon i Nord-Kaukasus opplyste at kvinner som er skilt har vanskeligheter med å finne en ny mann som vil gifte seg med dem. Kilden bruker uttrykket at kvinnen er "merket". Mange menn ønsker ikke å gifte seg med en kvinne som har vært gift tidligere. Spesielt hvis kvinnen har barn og har barna boende hos seg, vil det være vanskelig å gifte seg på nytt. En skilt kvinne uten barn vil lettere kunne gifte seg igjen (møte, juni 2009). Ifølge Kaliszewska (2010, s. 103) må også ektemannen ha vært gift tidligere hvis en skilt kvinne skal kunne gifte seg på nytt. Etter Landinfos vurdering synes individuelle forhold å spille inn for om skilte kvinner kan gifte seg på nytt.

Ifølge Kaliszewska (2010, s. 104) har skilte kvinner en spesiell posisjon i Nord-Kaukasus. En skilt kvinne flytter vanligvis tilbake til egen familie etter skilsmissen. En skilt kvinne har større frihet enn andre kvinner, også på det seksuelle området.

På Landinfos reise til Tsjetsjenia i november 2011, møtte Landinfo flere skilte tsjetsjenske kvinner som jobbet for en utenlandsk NGO. Ingen av kvinnene Landinfo snakket med ga uttrykk for at skilte kvinner ikke får jobb. Hvorvidt situasjonen var spesiell siden de jobbet for en utenlandsk NGO kan imidlertid være mulig.

4. BARNEFORDELING ETTER SKILSMISSE OG DØD

Tradisjonelt er det mannen som får den daglige omsorgen for barna etter skilsmisse (Armstrong 2008). Dette er i tråd med adat, som sier at barna skal bo hos fars familie og at barna er fars og hans families "eiendom" (internasjonal humanitær organisasjon, møte i Groznyj november 2011; tsjetsjensk advokat, møte i Moskva november 2012).

Ifølge sharia skal små barn bo hos mor fram til de er syv år og først når de er større skal de bo hos far. President Kadyrov har anmodet om at dette også skal følges i Tsjetsjenia. Til tross for dette, følges adat om at barna skal følge far og hans familie (NGO (b), møte i Moskva oktober 2012).

Den generelle holdningen i Tsjetsjenia og i Nord-Kaukasus er at barn tilhører mannens familie (tsjetsjensk advokat, møte i Moskva november 2012). Jo større slekten er, jo mektigere er den og det er svært viktig å ha mange sønner/menn i familien.

Representanter for en internasjonal humanitær organisasjon i Groznyj (møte, november 2011) opplyste imidlertid at ulike familier finner ulike løsninger for barna etter samlivsbrudd eller død. Det vanlige er at far eller hans familie får den daglige omsorgen, men det hender at mor også har samværsrett og i helt spesielle tilfeller blir barna boende hos mor. Ulike forhold som ressurser i familien i form av økonomi eller ressurssterke slektninger spiller inn for hvordan den enkelte familie ordner seg. I tilfeller der det ikke er besteforeldre på fars side og far ikke er egnet til å ta seg av barna, kan barna bli værende hos mor. Hovedansvaret for barna ligger likevel hos fars familie. Hvis barnet gjør noe galt, så ligger ansvaret hos faren selv om barnet bor hos moren. Det er i utgangspunktet viktig for kvinnen å holde gode relasjoner til mannens familie.

Mange menn dør i ung alder i Tsjetsjenia, særlig om de jobber i politiet eller byggebransjen. I slike situasjoner tar ofte barnefarens familie over omsorgen for barna siden det ikke vil være mulig for en kvinne å gifte seg på nytt hvis hun har daglig omsorg for barn. Dersom en enke som bor alene med barna sine har kontakt med menn, vil barnefarens familie sannsynligvis kreve å få barna og nekte moren kontakt med barna, ifølge en tsjetsjensk advokat som jobber med barnefordelingssaker (møte i Moskva, november 2012).

I noen få saker kan det komme til enighet mellom de tidligere ektefellene slik at kvinnen kan ha regelmessig kontakt med barna. Dette skjer imidlertid kun i et fåtall saker (NGO i Groznyj, møte november 2011; Human Rights Watch, møte i Moskva november 2011). Kvinner går til rettsapparatet kun i særskilte tilfeller når alle muligheter er forsøkt, herunder kontakt med mannens slektninger og etter å ha forsøkt å megle via en mulla. Det å bringe familiespørsmål inn for rettsapparatet er siste utvei. Det betyr at man bryter alle bånd og det vil være som å erklære krig mot mannens familie. Mange kan oppleve trusler fra mannens slektninger (tsjetsjensk advokat, møte i Moskva november 2012). En NGO (b) i Moskva fortalte om en tsjetsjensk kvinne som ble overfalt på gaten av slektninger av sin avdøde mann etter at hun hadde vunnet fram i rettsapparatet og fått omsorgsretten for sin datter (møte i Moskva, oktober 2012).

Ifølge den ovennevnte tsjetsjenske advokaten som jobber med barnefordelingssaker i Tsjetsjenia gjelder de familiesakene som bringes inn for rettsapparatet vanligvis

spørsmål om samværsordning (dvs. spørsmål om mor kan få treffe barna sine). I noen svært få saker dreier det seg om mor kan få full omsorg. Ifølge advokaten har kvinner med utdanning og jobb større mulighet til å få til en ordning med barna og de trenger i mindre grad hjelp fra advokat. Den tsjetsjenske advokaten har vunnet fram med de fleste av sine saker hva gjelder en samværsordning. I noen svært få saker har kvinnene endt opp med å få barna boende fast hos seg. Det er imidlertid svært sjeldent at en kvinne har midler til å beholde barna hos seg. Full omsorg er vanskelig, blant annet pga. fattigdom og mangel på jobb. Mange kvinner ønsker heller ikke å ha full omsorg pga. det store ansvaret. Hvis kvinnen skal vinne fram om en samværsordning må hun ha hjelp fra sine foreldre og familie. Den tsjetsjenske advokaten (møte i Groznyj, november 2012) opplyste at hun bruker både islamsk lov, tsjetsjenske tradisjoner og russisk lov når hun skal føre saker om barnefordeling og samværsrett for retten.

Utfordringene kommer imidlertid etter at dommen har falt og skal iverksettes. Barnefarens familie lager ofte hindringer for iverksettelse, blant annet ved å påpeke uklarheter i dommen. Det kan også være at frister for samvær ikke overholdes. Hvis en person i fars familie i tillegg jobber i myndighetsapparatet, vil det være en mektig familie det er vanskelig å gå imot. Æren til fars familie blir krenket hvis mor får for store rettigheter.

En NGO (a) i Moskva (møte, november 2011) opplyste videre at enker med barn har høyere status enn skilte kvinner i Tsjetsjenia og Ingusjetia. En enke blir straks spurt av slektningene om hun vil bli hos barna i svigerfamiliens hus eller om hun vil begynne "et nytt liv" uten barn. Moren kan da få en sjanse til å gifte seg på nytt. Hvis moren blir boende hos svigerforeldrene forventes hun å ære ektemannens minne og ikke gifte seg på nytt. Det er ikke noe forbud mot å gifte seg på nytt, men hun vil da vanligvis miste kontakten med barna. Ifølge International Crisis Group (møte, Oslo mars 2014) hender det at døtre blir boende hos moren etter at hun har blitt enke. Sønner følger farens familie i større grad enn døtre.

En skilt kvinne vil straks returnere til sine slektninger uten barna (NGO (a) i Moskva, møte november 2011). Frykten for å miste barna gjør at mange kvinner holder ut vold og mishandling i ekteskapet og unngår skilsmisse (tsjetsjensk advokat, møte i Moskva oktober 2013).

5. BARNEHJEM

I situasjoner hvor barn står alene igjen etter begge foreldrenes død, vil barna bli tatt hånd om av barnefarens familie i tråd med tradisjonene. Dersom besteforeldrene ikke kan ta vare på barna, vil de bli tatt hånd om av barnemorens familie. Er det ingen som kan ta vare på barna, blir barna plassert på barnehjem. I Tsjetsjenia og i resten av Nord-Kaukasus strekker familiene seg langt for å unngå at barn skal plasseres på barnehjem. Det er ikke vanlig å plassere barn på barnehjem og kun barn som har mistet hele familien bor på barnehjem (representant for en internasjonal organisasjon i Nord-Kaukasus, møte i Nord-Kaukasus juni 2009; NGO (b) i Moskva, møte november 2012).

Generelt mener myndighetene at det ikke skal være barnehjem i Tsjetsjenia siden det er familiens ansvar å ta vare på barna (tsjetsjensk advokat, møte i Moskva november 2012). President Kadyrov beordret i 2009 at alle barnehjem i Tsjetsjenia skulle stenges og at barna skulle føres tilbake til sine slektninger. Ifølge en representant for en internasjonal organisasjon i Nord-Kaukasus (møte, juni 2009) var dette utspillet fra Kadyrov et ønske om å vise at familiene er sterke enheter og at de tar vare på sine egne. De færreste ønsket imidlertid å huse slektninger de knapt hadde hatt kontakt med før. Mangel på bolig og penger gjorde det lite populært å få nok en person å forsørge i husholdningen. Kadyrov ønsker å gi inntrykk av at familiebandene er like sterke som før, men dette er ifølge organisasjonen ikke tilfelle.

Landinfo har ingen oversikt over hvor mange barnehjem det er i Tsjetsjenia, men ifølge en tsjetsjensk advokat er det et barnehjem i Groznoj og et barnehjem i Naretsjnij-distriktet (møte i Moskva, november 2012). Ifølge en NGO (b) i Moskva (møte, oktober 2012) er det fem–seks barnehjem i Tsjetsjenia. Det største barnehjemmet har 200–300 sengeplasser. Barnehjemmene er offentlige institusjoner.

6. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Armstrong, J. (2008, 26. april). Rage or Romance? *Globe and mail update*. [Artikkelen er ikke lenger tilgjengelig på Internett]
- Diplomatkilde (2012, 26. oktober). Rapport unntatt offentlighet.
- [Criminal Code] (1996, 13. juni). *The Criminal Code of the Russian Federation No. 63-FZ of June 13, 1996*. Tilgjengelig via UNODC <https://www.unodc.org/tldb/showDocument.do?documentUid=8546> [lastet ned 25. februar 2014]
- GKS, dvs. Federal'naja Sluzjba Gosudarstvennoj Statistiki [Den føderale tjenesten for statlig statistikk] (2013.). 1.12. *Braki i razvody po subbektam Rossijskoj Federatsii [Ekteskap og skilsmisser fordelt på regioner i Den russiske føderasjon]*. Moskva: GKS. Tilgjengelig fra http://www.gks.ru/bgd/regl/B13_16/Main.htm [lastet ned 24. februar 2014]
- Ibragimov, M (2010, 27. desember). Chechnya introduces tougher marriage regulations. *Caucasian Knot*. Tilgjengelig fra <http://eng.kavkaz-uzel.ru/articles/15650/> [lastet ned 25. februar 2014]
- Kaliszewska, I. (2010, desember). *Everyday Life in North Caucasus*. Warszawa: COI Unit of the office for foreigners. Tilgjengelig fra http://www.udsc.gov.pl/files/WIKP/info_pdf/Binder1_Kaukaz_ang.pdf [lastet ned 25. februar 2014]
- Landinfo (2008, 1. oktober). *Tsjetsjenia – ekteskap og kvinnens stilling*. Oslo: Landinfo.
Kun internt tilgjengelig i Landdatabasen under Russland/Kvinner og barn.
- Landinfo (2014, 16. juli). Tsjetsjenia: Kvinners situasjon. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <http://landinfo.no/id/1910.0> [lastet ned 16. juli 2014]
- Souleimanov, E. (2003, 25. mai). Chechen Society and Mentality. *Prague Watchdog*. Tilgjengelig fra <http://www.watchdog.cz/index.php?show=000000-000015-000006-000006&lang=1&bold=chechen%20society%20and%20mentality> [lastet ned 26. februar 2014]

Muntlige kilder

- Civic Assistance, ved Svetlana Ganushkina. Møte i Moskva 31. oktober 2012.
Organisasjonen jobber først og fremst med å bistå internflyktninger og flyktninger fra ulike land overfor migrasjonsmyndighetene. Organisasjonen driver også advokatbistand i ulike straffesaker.
- Diplomatkilde. E-post, august 2008.
- Human Rights Watch i Moskva. Telefonintervju februar 2009, og møte i Moskva november 2011.
- International Crisis Group. Møte i Oslo 28. mars 2014.
- Internasjonal humanitær organisasjon i Groznyj. Møte november 2011.
- Internasjonal menneskerettighetsorganisasjon i Moskva. E-post 2007.
- Internasjonal organisasjon i Nord-Kaukasus. E-post februar 2009, e-post mai 2009 og møte i Nord-Kaukasus juni 2009.
- Kilde i Nord-Kaukasus. E-post 26. februar 2014.
- Memorial i Nord-Kaukasus. E-post 14. og 15. august 2013.
- NGO i Groznyj. Møte i Groznyj november 2011.

Organisasjonen jobber med beskyttelse av kvinners rettigheter gjennom psykologisk og juridisk rådgivning.

- NGO i Moskva (a). Møte i Moskva november 2011 og 30. oktober 2012.
Organisasjonen driver medisinske prosjekter i Tsjetsjenia og jobber også med spørsmål knyttet til familieforhold.
- NGO i Moskva (b). Møte 30. oktober 2012.
Organisasjonen jobber med kvinnerelaterte problemstillinger i Nord-Kaukasus.
- Vachagaev, M. Møte i Oslo, 8. mars 2013.
- Tsjetsjensk advokat. Møte i Moskva 1. november 2012 og 29. oktober 2013.
Advokaten jobber med barnefordelingssaker i Tsjetsjenia.